

of Liberty and International Affairs. Vol. 5. №1. May 2019. URL: [https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/63184/ssoar-jlibertyintaff-2019-1-trubavina et al-Social workers training to the.pdf?sequence=1&isAllowed=y&lnkname=ssoar-jlibertyintaff-2019-1-trubavina et al-Social workers training to the.pdf](https://www.ssoar.info/ssoar/bitstream/handle/document/63184/ssoar-jlibertyintaff-2019-1-trubavina%20et%20al-Social%20workers%20training%20to%20the.pdf?sequence=1&isAllowed=y&lnkname=ssoar-jlibertyintaff-2019-1-trubavina%20et%20al-Social%20workers%20training%20to%20the.pdf) (дата звернення : 14.03.2024).

5. Trubavina I., Cherednychenko O., Oliinyk N. & Nedria K. Justification of the Educators' New Professional Functions under the Conditions of Martial Law. *Educational Challenges*. Vol. 27. Issue 2. P. 199–215. URL: https://educationalchallenges.org.ua/index.php/education_challenges/article/view/108/74 (дата звернення : 14.03.2024).

6. Trubavina I., Tsybulko L., Mohylioiva N., Ivanchuk V. Theoretical foundations of the regional training program «Education in conflict» for teachers' professional development». *Ukrainian Journal of Educational Studies and Information Technology*. 2021. Vol. 9. №4. URL: <https://uesit.org.ua/index.php/itse/issue/view/24> (дата звернення : 14.03.2024).

ОСОБЛИВОСТІ ПРОВЕДЕННЯ БІБЛІОТЕРАПІЇ В УМОВАХ ВІДЕОЗУСТРІЧІ З УЧНЯМИ З ПОРУШЕННЯМ СЛУХУ

Людмила ТУРІЩЕВА

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри педагогіки і психології,
Харківська державна академія фізичної культури,

м. Харків, Україна

Ірина ДОРОЖКО

доктор філософських наук, професор, завідувач кафедри психологічної та
педагогічної антропології,

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

Олена МАЛИХІНА

кандидат психологічних наук, доцент, доцент кафедри психологічної та
педагогічної антропології,

Харківський національний педагогічний університет імені Г. С. Сковороди,
м. Харків, Україна

В умовах дистанційного навчання залишаються актуальними питання роботи психолога. Як відомо, робота психолога включає такі напрями, як діагностичний, консультативний, просвітницький та корекційний. Найбільше труднощів пов'язано з організацією корекційного напрямку роботи, особливо в груповій формі.

Особливо це стосується корекційної роботи учнів з особливими освітніми потребами. Робота з такими дітьми повинна відбуватися постійно, без перерви. Під час вибору форми корекційної роботи ми враховуємо нозологічні

особливості. У даній роботі розглянемо особливості корекційної роботи з дітьми з порушенням слуху.

Дослідження психологів свідчать про те, що в підлітків із порушенням слуху є особливості, які враховує психолог під час роботи з ними. По-перше, це маленький словниковий запас, тому їм важко з першого разу зрозуміти інформацію, вони потребують пояснення лексичних значень слів. Також є труднощі під час роботи з тестовим матеріалом. По-друге, це проблеми з довільністю, яка має вираз в низькому та середньому рівні довільної уваги, довільної уяви, довільного запам'ятовування та згадування тощо. По-третє, важко розвивається емоційний інтелект, який забезпечує розуміння іншої людини, взаємодію та співпрацю з нею. Крім того, підлітки з порушенням слуху недостатньо самостійні, це можна пояснити недоліком власного життєвого досвіду. Можна відмітити, що в більшості підлітків можна спостерігати занижену самооцінку [2, с.11–12].

Наш особистий досвід свідчить про те, що однією з ефективних корекційних форм роботи з підлітками, які мають порушення слуху, є бібліотерапія [1, 3].

Бібліотерапія – спеціальний корекційний вплив на людину за допомогою читання спеціально підібраної літератури для підтримання її психічного стану.

Метод бібліотерапії сприяє вирішенню таких завдань:

- отримання інформації на питання, які хвилюють підлітка;
- засвоєння нових знань у різних галузях, до яких є інтерес школяра;
- збільшення словникового запасу, а також розвиток навичок роботи з текстовим матеріалом;
- формування вміння знаходити відповіді на різні запитання;
- розвиток емоційного інтелекту через розуміння хвилювань головного героя;
- формування навичок особистісної соціальної поведінки;
- розвиток умінь генерувати нові ідеї й ініціативи та втілювати їх у життя;
- формування адекватної самооцінки.

Питання бібліотерапії у своїх працях аналізували зарубіжні автори Г. Данцер, Р. Барт, Ж. Лекан, К. Леві-Строс, Н. Пезешкиан, Ф. Ніцше та ін., які відводять бібліотерапії допоміжну роль при лікуванні. Вітчизняні вчені М. М. Бахтін, Ю. М. Дрешер, О. Л. Кабачек, І. М. Казаринова, Р. А. Трофімова та ін. використовують читання з лікувальною метою: для позитивного настрою, отримання додаткової / уточнювальної інформації, зміни стереотипів мислення. Зараз в якості бібліотерапевтичного матеріалу використовуються казка, байка та оповідання. Використання казки є найбільш ефективним у роботі з дітьми дошкільного та молодшого шкільного віку. Байку та оповідання є сенс пропонувати в роботі з підлітками та старшими школярами. У зв'язку з особливостями сприйняття та розуміння тексту для роботи з дітьми з

порушеннями слуху ми рекомендуємо використовувати в процесі корекційних занять оповідання.

Цей метод є ефективним для роботи з дітьми з вадами слуху. По-перше, саме читання книг допомагає отримати необхідну інформацію про предмети та явища навколишнього світу, яку через певні обставин діти не завжди можуть отримати. По-друге, досвід, засвоєний із книжки, заповнює нестачу власного досвіду. Отже, дитина набуває нових думок, бажань, образів та уявлень, які допомагають їй знайти нові можливості та шляхи вирішення проблеми.

Нами були підібрані художні твори, героями яких є підлітки з різними особливостями розвитку та проблемами:

- Дрейпер Шерон «Привіт, давай поговоримо» (розповідь про дівчинку з діагнозом ДЦП);
- Алан Маршалл «Я вмію стрибати через калюжі» (аналізуються проблеми паралізованого хлопчика);
- В. Г. Короленко «Сліпий музикант» (описуються особливості життя сліпого хлопчика);
- Софі де Сегюр «Маленький горбун»;
- Болдуїн Енн Норріс «Ще трохи часу» (описуються проблеми дитини із синдромом Дауна);
- Р. Дж. Паласіо «Диво» (розповідь про хлопця з важкою генетичною хворобою);
- Марта Леймбах «Данієль мовчить» (аналізуються проблеми дитини з РАС).

Ураховувалося, що в підлітків із порушеннями слуху є проблеми з розумінням змісту прочитаного. Крім того, вони читають повільніше. Вище ми говорили про складнощі в прояві довільних процесів, які забезпечують процес читання. Тому психолог розповідав зміст твору, пропонував учням прочитати самостійно в процесі підготовки до заняття певні сторінки (від 5 до 10).

Серія корекційних занять із бібліотерапії була спрямована на розвиток емоційного інтелекту. Тому під час обговорення прочитаних творів особливу увагу приділяли таким аспектам:

- визначення позитивних та негативних якостей персонажів;
- обговорення найяскравіших моментів художнього твору;
- аналіз почуттів, які притаманні головному герою;
- обговорення особливостей стосунків між дітьми в сім'ї;
- аналіз особливостей взаємин між однолітками.

Підкреслимо, що корекційні заняття з бібліотерапією ми проводили у звичайних умовах (у навчальному закладі). Але в умовах військового стану виникла потреба в проведенні таких занять за допомогою відеозустрічей. Наші відеозустрічі склалися з трьох частин: вступна (привітання, налаштування на бесіду); основна (обговорення прочитаного твору); заключна (підбиття підсумків). Під час підбиття підсумків заняття психолог підкреслював

необхідність розуміння емоційного стану людини, знань, правил встановлення стосунків з іншими людьми.

Протягом двох місяців було проведено сім відеозустрічей. Після завершення циклу занять ми запитали в учнів, який твір вразив найбільше. Відповіді були різними.

Дар'я (15 років): Мені найбільше сподобалося читати про сліпого хлопчика. Його проблеми так описані, що я їх відчувала.

Максим (16 років): Мені дуже шкода паралізованого хлопчика. Я зрозумів, що мої проблеми – це дрібниці.

Лера (15 років): Я плакала, коли читала «Диво». Хоча ніколи раніше не плакала. Мені так хотілося якось підтримати хлопчика.

Павло (15 років): Мені сподобалося читати про хлопчика з діагнозом Дауна. У мене сусід із таким діагнозом. Він старший за мене. Він дуже добрий і завжди жестами запитує, як у мене справи. Радіє, коли я показую, що добре.

Звертаємо увагу, що учні вже мали досвід відвідування онлайн-уроків, тому сама форма проведення відеозустрічей була їм знайома. Також зазначимо, що учні з порушенням слуху добре адаптуються до онлайн-уроків. У дітей, які слабо чують, є можливість використовувати навушники, а глухі учні можуть сфокусувати увагу на жестовій мові психолога на екранах месенджерів. Загалом підлітки з порушеннями слуху позитивно сприймають заняття в умовах відеозустрічі.

За підсумками нашої роботи можемо зробити такі висновки:

1) ми спостерігали інтерес із боку підлітків до відеозустрічей і як наслідок – високий рівень вмотивованості;

2) онлайн умови сприяють проведенню занять із бібліотерапії в роботі з підлітками з порушенням слуху;

3) під час занять з елементами бібліотерапії підлітки значно збільшили свій словниковий запас, мали можливість вступати в дискусію, отримали нові враження про ставлення людей з обмеженими можливостями до подолання особистісних проблем.

Список використаних джерел

1. Дорожко І. І., Туріщева Л. В., Малихіна О. Е. Бібліотерапія як засіб розвитку соціального інтелекту в учнів з особливими потребами. *Культурологія та соціальні комунікації : інноваційні стратегії розвитку* : матер. міжнар. наук. конф. (22–23 листопада 2023 р.). Ч. 1. С. 152–153.

2. Туріщева Л. В. Діти з особливостями розвитку у звичайній школі. Харків : ВГ «Основа», 2011. 111 с.

3. Туріщева, Л. В., Погорела Л. М. Бібліотерапія в роботі з дітьми з особливими потребами. *Дитина з особливими потребами. Інклюзивна освіта. Дефектологія. Корекційна робота*. 2016. № 4. С. 5–8.